

ISSN: 2014-2846

L'UPIR

EL MÓN DE LA CREENÇA EN ELS VAMPIRS

Vol 4

Núm. 28 Juny de 2011

www.cercle-v.org

El judici de Dubrovnik (1737-1738)

El text que aquí presentem és la transcripció del judici de vampirs del Tribunal Penal de Dubrovnik. Jan L. Perkowski va publicar l'any 1989 una versió traduïda a l'anglès en el seu *The Darkling. A treatise on Slavic vampirism*. Perkowski es va basar en el text de l'historiador croat Ante Liepopili «Vukodlaci» de *Zbornik za narodni život: juinih Običaje slavena* (1918), una traducció abreujada, probablement del llatí, que abasta un període que va des del 14 d'octubre de 1737 fins el de 30 juny 1738.

Els fets tenen lloc a la República de Ragusa –Dubrovaèka Republika en croat–, una república marina de l'Adriàtic que va existir entre el 1403 al 1808 i que tenia com a centre de poder la ciutat de Dubrovnik –Ragusa en llatí i actualment en italià–. Ocupava el que actualment és l'extrem sud de Croàcia i una petita part de Montenegro. El seu tribunal eclesiàstic, amb jurisdicció civil i penal, se'n va encarregar del judici que aquí ens interessa. No hi ha cap raó per dubtar de la veracitat del registre que data de l'època de l'anomenada «gran epidèmia de vampirs». El relat és força precís tot i tractar-se d'un resum.

Hi ha cinc termes amb els quals es refereixen als cadàvers causants de les malalties i que Perkowski sempre tradueix per vampir –en singular o plural, segons escau–, mantenint l'expressió original entre parèntesi. Quatre són esclaves (kosac, prikosac, tenjac i vukodlak) i una itàlica (lupi manari). S'usa també el terme «vresket» especial per a referir-se al so que fa un vampir.

El mot «kosac» és el que més vegades s'esmenta per part de testimonis i acusats. Significa «segador» o «dallador» i tal com diu Perkowski [: 99] el seu significat segurament és de «segador de vides humanes». Prikosac, afegeix Perkowski, podria ser una variant amb prefix de kosac o, si no podria significar perpetrador o culpable com en la següent frase procedent de Maruliæ «U to vrime umre rodak toga èovika [...] on odma posumña, da je ukodlakova, prikosa» [JAZU 1936: 10-11] que traduït de la versió anglesa de Perkowski seria «En aquell temps el parent d'un home moria [...] ell immediatament sospitava que un vukodlak n'era la causa» [Perkowski 1989: 99]

A la portada, límits actuals de Croàcia.

Tenjac podria provenir de la forma dialectal *têña* amb significat d'ombra [JAZU 1962: 199] que de vegades també utilitzem en català en el sentit d'esperit, fantasma o ànima en pena, sobretot en traduccions d'obres clàssiques. El terme italià *lupi manari* procedeix del llatí «lupi homines», home llop [Battisti; Alessio 1952: 289]. Perkowski indica que podria ser la «traducció de *vukodlak*, ja que en ambdues llengües un nadiu veuria ràpidament l'arrel llop a la primera part del mot, però no reconeixeria fàcilment la segona arrel» [Perkowski 1989: 99]. La llengua de Venècia era força comuna a la República de Ragusa. Finalment Perkowski [1989: 99] no troba en cap diccionari «*Vresket*», però suggereix que podria estar relacionat amb l'adjectiu *vreskav* –esquerdat o trencat– o del verb *vresnuti* –cridar– [JAZU 1974: 466]

Respecte a les característiques d'aquests éssers, el text menciona que els ofegats són candidats a convertir-s'hi. També s'especula amb la possibilitat que un esperit maleït sigui el responsable a introduir-se en el cos. Es descobreix l'upir perquè el cos es conserva sencer a la fossa, aparentment fresc, inflat i sangonós. Com és convencional, la descomposició completa implica que no es tracta d'un vampir. Als vampirs mascles ni un cop morts poden reprimir les seves necessitats sexuals i visiten a les seves vídues. Segons Perkowski aquesta creença es deu a una contaminació amb la mara o mora, un ésser del folklore

República de Ragusa

europèu que es caracteritza per situar-se sobre el dorment i provocar-li ofecs. Aquest és l'origen del terme anglès «nightmare», amb sentit modern de malson, però que abans hom entenia en el mateix sentit que el terme espanyol «pesadilla» o el català «pesanta», ambdós derivats del verb «pesar». Un malson s'atribuïa a l'activitat d'aquests éssers que podia arribar a causar la mort.

El text

En la versió que publiquem a continuació no apareix el terme vampir, sinó que hem optat pels termes eslaus i itàlics presumptament originals.

«El 14 d'octubre de 1737 arribà al tribunal de l'arquebisbat de Dubrovnik el Conseller fiscal en cap Petar Sori i relatà el següent al Molt Il·lustre i Molt Honorable Arquebisbe Fra Andjel Franchi:

“A Dubrovnik hi ha una discussió pública sobre com algunes tombes de creients de l'illa de Lastovo foren profanades per diversos illencs que estaven buscant en aquells sepulcres un cert tipus de cadàver, els quals, segons aquests illencs, tornen a la vida, viuen a la fossa i, a la nit, ixen per a matar la gent fins que són un altre cop morts i empalats amb una estaca punxeguda espacial. A causa que semblant ultratge i abominable superstició ofèn la fe cristiana i la Santa Església, jo busco instigar un tribunal d'investigació d'acord amb el codi criminal, etc”.

El mateix dia. El molt Il·lustríssim Arquebisbe, en sentir escoltar de dalt del Conseller fiscal en cap, ordenà que tots els testimonis anomenats pel fiscal en cap fossin convocats o duts davant d'aquest tribunal i s'ordenà que fossin interrogats i que els culpables fossin jutjats d'acord amb la llei, etc.

El mateix dia. Convocat Antun, fill de Mato Mikus de Lastovo, de 50 anys d'edat, es presentà; el testimoni exhortat a dir la veritat, el jurament, etc.

“- P (pregunta): Sap per què ha estat convocat?

- R (resposta): No sé pas per què.

- P: D'on és vostè?

- R: De Lastovo

- P: Quants dies porta fora de Lastovo?

- R: Avui és la novena nit.

- P: Sap si abans de la seva marxa tingué lloc algun acte punible?

- R: Tot el que jo sé és això. Una nit de l'agost passat quan jo era un dels dos guàrdies apostats¹ al costat de l'església de Sant Roc² i complint amb el meu deure, allí vingué Luka, fill de Lovro Fulmis, cap de la guàrdia i amb ell Ivan Resić anomenat Dedović, Antun Kaskić, Marin Borovinčić, Marin Glavović, tots guardes i després d'ell vingué Frano de Lovro Fulmis, Pavao Pizin, Pero Pehović, Stjepan Djanković, Lovrić Šagor i encara alguns altres. Profundament excitats, estaven dient que era necessari buscar entre les tombes per a veure si en una d'elles hi havia un prikosac, també anomenat "kosac", "tenjac»" i "vukodlak": perquè consideraven que la diarrea que llavors estava arrasant l'illa, emanava d'aquets prikosaca, kosaca, tenjaca i vukodlaka. I llavors el cap Luko Fulmis digué: 'Anem cap a la costa per a veure si trobem alguna cosa en alguna tomba de l'església de Sumihajlo³. Allí, com bé sabem, l'any passat es va enterrar un tal Mlečić que s'havia ofegat'. En conseqüència, mentre caminàvem cap al mar Luko Fulmis es dirigí a tots els que estaven amb ell. 'Fills meus, si ens trobem un kosca, tingueu molta cura de no tocar-lo ni fer res, car ja es trobarà una forma de neutralitzar-lo'. Quan arribàrem al fossar de Sant Miquel, Stijepo Djanković, Petar Fulmis i Lovrić Šagor, a l'ensem, obriren una tomba amb una aixada que havia dut l'esmentat Stjepan; miraren a dins a l'ajut d'una torxa i digueren: 'Només hi ha un esquelet aquí'. I llavors ompliren la tomba i se n'anaren.

- P: On anaren des d'allí i què van fer?

- R: A continuació tots anàrem a la Mare de Déu anomenada del Camp⁴; i quan estàvem travessant el poble Luko Fulmis i Oavo Pizin se n'anaren a casa i es quedaren allí, però ens trobarem alguns altres que estaven esperant que tornéssim i junts anàrem a Santa Maria del Camp per a veure si Jerko Vicković, que havia mort vuit mesos abans, era un kosac.

El mateix Stijepo Djanković, Petar Fulmis i algú més, jo no ho sé, obriren la tomba. Després de retirar la tapa i mirar amb una torxa, digueren que no era un tenjac i ompliren la fossa. Ara bé, com que hi havia alguns dubtes sobre si ells havien trobat la tomba correcta en la qual s'havia enterrat el citat Jerko Vicković, obriren una tercera tomba i trobaren només ossos. La tancaren i se'n tornaren cadascú a casa seva.

- P: Digui'ns els noms de tots aquells que prengueren part en allò en els cementiris de Sumihajlo i Santa Maria.

- R: Fins on puc recordar, els he enumerat tots, inclosos els que reconegué en la foscor i, com he dit, estigueren involucrats: Luko d'Ivo Fulmis, Frano de Lovro Fulmis, Antun Kaskić, Marin Borovinčić, Marin Glavović, Ivan Vicić, Ivan d'Antun Rešić, Marin Lode, Marin Djuraš. Antun Piskulić, Marin kokot, Antun Baraba, Stijepo Djanković, Petar Gofović, Djurica Visoki, Antun i Lovro Šagor.

- P: Què pensa que són els kosci, la gent de Lastovo?

- R: No ho sé, però sentí a dir que solien ser a l'illa.

- P: D'aquí ho sentí a dir?

- R: Ho sentí en aquella ocasió, però no sé amb certesa a qui, perquè era molt fosc i jo no vaig ser capaç de distingir qui estava parlant”.

El Molt Il·lustre i Molt Honorable Senyor en aquest punt interrompí el seu interrogatori i decidí, si era apropiat, que la interrogació començaria de nou, etc; i ordenà que el testimoni anterior fos llegit i signat. Si ell no sabia escriure, hauria de marcar el senyal de la creu a l'apart inferior i, d'acord amb les instruccions del Molt Il·lustre, jurà que guardaria silenci i no escriuria ni una paraula sobre el que se li havíem preguntat.

El mateix dia. Antun Kolendić Šagor de Lastovo, d'uns 30 anys d'edat. (Per tal de no repetir les mateixes coses en l'ulterior interrogatori, només donaré allò que no s'ha dit abans)⁵.

“Ell digué [sic] que Pero Gofoviæ i Marin Lode arribaren per ell, però vaig ser brusc amb ells i no volia anar-hi. Més tard Marin Boronvinèiæ i Marin

Glavoviæ vingeren al meu lloc i em convidaren a anar a veure alguna cosa al poble. Anàrem a un lloc anomenat Poèivala. Jo preguntí al grup que s'havia reunit allí què intentaven fer. Marin Glavoviæ em digué que anaven a obrir tombes i buscar kosce. Jo contestí que no hi havia forma que jo ho fes, que estava prohibit, perquè jo recordava bé l'advertència i prohibició de l'any anterior de l'Arquebisbe i Conseller. Se n'anaren i jo em quedí.

Els atribuïen la plaga de diarrea als koscima.

Jo escoltí que ells havien fet això amb anterioritat, però no recordo qui ho digué.

Després d'una hora tornaren de Sant Miquel i a Poèivala Marin Borovinèiæ, Pavo Pizin, algú més i jo seguérem perquè la foscor havia caigut.

Des de Poèivala anàrem a Santa Maria del Camp. Només Luka Fulmis i Pavo Pizin, anomenat Pavloviæ, es quedaren darrere.

En el cementiri Marin Borovinèiæ i jo ens quedarem a una curta distància. Stjepan Djankoviæ obrí la tomba on Jerko Vickoviæ fora enterrat. Després de mirar digueren: ens hem equivocat. Obriren una

Illa de Lastovo. S'han assenyalat Sv. Mihajlo (Sant Miquel), Sv. Kuzma i Damjan (Sants Cosme i Damià) i Sv. Marija (Santa Maria del Camp).

segona tomba, però no hi havia cap kosca. Llavors es van agenollar tots i cridaren: “Déu, perdona’ns i tu també, marxem-nos!” Ells tancaren les tombes i tornaren a casa.

Segons d’altres, Antun Mikuš també era allà.

Després de pensar-ho bé, jo diria que Pavo Pizin no es quedà, però anà amb el grup de Sant Miquel”.

15 d’octubre. Interrogat Baro Celefa, de 57 anys.

“Jo era a Lastovo aquest any i l’anterior.

Realment no sé a quin any morí molta gent a Lastovo, ni quin tipus de malaltia era.

Els atribueien la malaltia als vukodlacima, koscima i kosćama, tant homes com dones.

Amb aquest nom ells designen als morts que han reviscut i que, residint en llurs tombes, especialment gent morta ofegada, maten i aniquilen la gent; i, també freqüentment van a llurs cases i tenen relacions sexuals amb les seves vídues quan són barons, com ho feien abans de morir.

Moltes de les persones de Lastovo, jo no diria tothom, creuen això i hi donen suport; i, Mihajlo Carcioffolo i Lukša Bundava me’n parlaren. Perquè fins i tot sostenen que no poden ser ferits amb qualsevol tipus de fusta, sinó una estaca d’arç, cosa que s’ha fet moltes vegades.

Escoltí de Lukša que, amb molts que ell no anomenà tret de Dom Marín Pavlovjæ, havia travessat diversos i que Dom Marín portava un ciri pasqual i una de les Tres Maries perquè és costum que un sacerdot per acompanyar-los fins que completen la matança. Amb motiu d’aquesta pestilència i malaltia cada matí Andrija Bišava venia a mi i em diria que tota l’illa havia estat d’acord a buscar el kosac i empalar-lo. La següent vegada em diria: ahir a la nit trobarem i empalaren un kosac, però no em donà més detalls, perquè els illencs amagen aquest assumpte per por al càstig i s’uneixen en un acord per a no traïr el secret i la por pels seus caps. Jo no sé res més, però Lovro Lucenta, que és a la ciutat, sabrà més. Ara recordo que hi havia una epidèmia a l’any en què Fra Jacint Alamanja donà instrucció religiosa i fuetejà sense descans aquesta superstició”.

El mateix dia. Lovro Lucenta, uns 57 anys d’edat.

“Jo era a Lastovo uns 16 anys abans i recollia corall amb Pero Celefa”.

– “Moltes persones moriren a l’illa en aquells moments. – “Els kosci

entrarien a les cases de nit i mastegarien els cors de la gent, perquè s'alimenten dels cors i les entranyes dels vius i beuen la seva sang, sobretot de tots aquells amb qui havia tingut una disputa". – "Els Kosce han de ser transpassats amb objectes punxeguts, decapitat, colpejat als genolls amb una destal o una espasa". "No recordo els detalls, perquè fou fa molt de temps, però Jozo Murluk, Ivan Pavlović i Ivan i Kušurilo m'explicaren en italià⁶ que havien obert tombes i trobat kosce.

El mateix dia. El conseller fiscal en cap demana que els criminals siguin castigats i a fi que ningú pugui presumir d'haver-se escapat del càstig que els següents siguin citats per a l'interrogatori: Dom Marin Pavloviæ, Lukša Bundava, Luko i Frana de Lovro Fulmis Luko and Frana, Andro Kaskiæ, Marin Borovinèiæ, Marin Glavoviæ, Ivo Viciæ, Ivo Antuna Rešiæ, Marin Lode, Marin Djuraš, Antun Piskuliæ, Marin Kokot, Antun Baraba, Stjepan Djankoviæ, Petar Gofoviæ, Djuro Visoki, Lovro Šagor i Pero Pizin com a principals culpables i profanadors de tombes consagrades en contra de la puresa de la fe catòlica per a ser castigats d'acord als estatuts del sacre sagrat i que nous testimonis siguin duts davant sa presència ja sigui contra aquells o contra d'altres culpables, tot d'acord amb la llei.

El molt il·lustre i honorable Senyor adopta i aprova la proposta.

El mateix dia. Antun Kaskiæ de Lastovo, d'uns 53 anys. "Jo sóc aquí perquè un funcionari de la cort em cridà" (el seu interrogatori entrà en conflicte amb la d'Antun Mikuš).

16 d'octubre. Ivan Antun Rešiæ anomenat Djedoviæ de Lastovo, de prop de 32 anys. "Els kosci cobren vida, ja sigui perquè un esperit torna al seu cos o per un ésser maligne que hi penetra".

El mateix dia Marin Kolendiæ Koziæ anomenat Glavoviæ de Lastovo d'uns 26 anys. "Algú digué això, però no sé qui: Avui cinc homes han mort. És necessari confirmar que no s'han convertit en kosca".

- P: Rebé permís o almenys ho notificaren al seu sacerdot?

- R: No, no ho férem.

17 d'octubre. Pavo d'Antun Paulović anomenat Pizin de Lastovo, d'uns 37 anys.

"Pavo Gofović, Stjepo Djankoviæ, Antun Piskuliæ i Lovro Šavor

proposaren que es podia trobar un guariment per a la plaga i trobar el kosac; havia de ser Mlečić que s'ofegà, car a la nit s'escolten allà els crits dels animals tals com els gossos i els ases. Luka Fulmis els persuadí de no anar-hi i digué: 'Accepta el meu seny com una garantia que no hi trobareu res. Això són tot mites...' Quan se'n van anar, no obstant això, els seguirem a una certa distància per a veure què passava. Quan ells retornaren a Poèivala, Kuka Fulmis i jo anarem a casa”.

- P: Vostè s'uní a en la cerca del kosac?

- R: ho vaig fer, en la seva insistència.

24 d'Octubre. Marin Nika Kokota de Lastovo, d'uns 30 anys d'edat.

“Jo he vingut pel meu compte, perquè em van dir que anava a ser convocat”.

“Jo no obrí cap tomba ni estigué a Sumihajlo. No n'obrí cap a Gospa⁷, però tots ens unirem en la recerca dels tenjci”.

“L'endemà m'avisaren de nou, però no em vaig moure casa meva”.

“No hi havia cap sacerdot allà”.

28 d'octubre. En presència meva, Dean a Lastovo, aparegué Frana fill de Lovro Fulmis. Confessà el seu crim, car ell havia profanat tombes. Condemna la seva conducta i prega clemència.

“Quan torní de Sinigalja⁸, el germà Luka i Stijepo Ostojić em convidaren a buscar kosce. Al vespre jo anà a casa d'Ostojić i el trobí a ell i a Pero d' Antun Pizin a la taula de sopar. Quan acabaren de sopar, Pizin i jo agafaren una estaca d'espí i Ostojić un estilet. Anàrem a Počivala on Petar d'Stipo Fulmis, Jerko Sovulj, Stjepan Fulmis, Vice Viceljčić (els altres com en el primer testimoni): i cadascun duia una daga, una espasa o una destal. Iva Viceljčić digué, 'ahir a la nit vaig ser amb Marin Lode i dos més a Mont Lucija i escoltaren el vresket⁹ dels kosaca. Anem a veure si el capità Maruffa és un Kosac. Ell s'ofegà quan el seu vaixell naufragà en un escull prop Lastovo. Així Mikuš, Kaskić, Pavlović, Resić i Ostojić, Petar Fulmis, Šagor i Marin Djuraš; i, jo sortírem i quan nosaltres arribàrem a Prijedor seguérem sota l'església de Sant Roc i romanguérem allà una estona. Llavors el meu germà Luka arribà i després de descobrir els nostres plans digué 'em rento les mans de tot això. Jo no crec amb aquest disbarat'. Algú respongué. 'No has de carregar amb aquesta responsabilitat. Si vols venir amb nosaltres,

vine. Si no, queda't'. Ell respongué: 'És el meu deure de mantenir un ull a sobre vostre'. Anàrem a la tomba de Maruffa a la paret mateixa del cementiri de Sant Miquel, però el meu germà es mantingué en el bosc. Tornarem a la part davantera de l'església parroquial i seguèrem allà i algú digué que estava segur que Jerco Vicković s'havia convertit en un povukodlacio, però ningú en el grup no sabia del cert on era la seva tomba. Llavors Marin Boronvinčić digué: 'Kristo Barbić s'està a casa meva i sense dubte sap on és enterrat'. Per tant, enviaren Boronvinčić a preguntar-li i ordenar-li que indiqués amb un senyal de foc a prop de quina església havia estat enterrat. Aviat veírem el camí a la Santa Maria dels camps marcada amb herbatge ardent. Correguérem cap allà i quan trobàrem el camí anomenat Luza, trobàrem el meu germà Lula i Pavo Pizin, que ens digueren que ells no anirien allà.

Boronvinčić digué que ell era enterrat al davant de la porta gran de la Mare de Déu dels Camps. Confesso que dubtà dels dos, però jo estava convençut pel que vaig veure amb els meus propis ulls que ells eren innocents, i malgrat el que diguessin hi havia kosci davant de l'Església de Sant Joan i Sant Josep i potser obrissin tombes. Jo no vaig participar en els actes imprudents. No obstant això, Stjepan Ostojčić em digué que ell i el seu grup forçaren els familiars d'un noieta a obrir la seva tomba enfront de Sant Josep per a veure si ell era kosac. Confesso que ni un sacerdot ni un clergeu estava amb nosaltres allà. (Jo Frano Fulmis confirmo això de dalt)".

26 de novembre. Dom Marin d'Antun Pavlović, un sacerdot de 26 anys, el testimoni sota jurament.

"A principis d'agost, després d'haver anat a dir missa a la Mare de Déu dels camps, em vaig adonar que havien profanat una tomba, on la mare de Dom Kristo Kvestić havia estat enterrada l'any anterior i on en un altre Jerko Vicković ho havia estat també. Li vaig dir això a Kvestić i a Dom Martín Borovinčić, lamentant-me del delictes. Després, quan el fill d'Ivan Čučević morí, aní en lloc del sacerdot de la parròquia per enterrar-lo i acompanyar-lo a l'església principal dels Sants Cosme i Damià. Allà observí que els que eren a l'enterrament es resistien a enterrar-lo i es picaven l'ullet l'un a l'altre, algú em digué que em diria quelcom alguna només en secret. En apartàrem i em preguntà en veu baixa si podia dir on era enterrada Antonija, la difunta esposa de Stijepo Dundović. Jo li responguí que no sabia; i, quan estava de tornada al davant de

l'església, els escridassí perquè estaven avergonyint el lloc amb el seu perjudici pels vukodlaka. No obstant això, acceptí la seva petició que un cos fos enterrat a Sant Josep, però jo sóc del parer que s'inventaren això per a veure si hi havia allà un kosac”.

“Jo sé que en aquella ocasió es profanà una tomba prop de la porta xicoteta de l'Església dels Sants Cosme i Damià, i Dom Luka Dundović em digué que eren les tombes dels germans Šutić”.

“Però Antun de Fulmis em relatà que abans, quan la gent moria, es veien kosce i és just el que trobaren. Són kosci, l'antic Kuzma Šudre i l'antic Dom Jerko Šutić. Els mutilaren amb estaques i un podall. Dotze anys abans algú em digué que en una tomba al costat de l'església de Sant Joan. Anica, l'esposa de Marín Kaskić, es convertí en un povukodlačila, i també mautiliaren Lucija, esposa de Niko Mikušić. Els líders en això foren el desaparegut Stijepo Pavlović, el difunt Stijepo de Fulmis Pero, el difunt Lukša Lekšić anomenat Bundava i Stijepo Ostojić que encara és viu”.

“També escoltí de Dom Luka Dundović fa aproximadament 12 dies en presència de l'Honorable Senyor Príncep Marín Pavli i Dom Nika Vojhnić, a sa casa, que ell realment coneix un sacerdot que participà en el crim amb el grup. Jo escoltí de Dom Luka Dundović que malgrat tot una altra tomba fou profanada darrere de l'Església dels Sants Cosme i Damià, a prop del buró”.

2 de desembre. Don Luka Dundović, sacerdot, de Lastovo, de 32 anys, *tacto pectore sacerdotali*¹⁰.

“Niko Vojhnić i Ivo d'Antun Antica digué que obrí una tomba on era enterrada la meva difunta mare i que veieren que era un kosica. Aní a veure per mi mateix i segons el meu millor enteniment la tomba no havia estat profanada, però d'altres havien estat tapades recentment. Quan el 20 de setembre jo estava de viatge més enllà de Zadar camí de Rijeka a Lika-Senj, Stijepo Fulmis em digué que Don Martin Borovinčić estava amb ells quan anaven a la recerca dels kosce, i em va dir que havia empalat la meva difunta mare”. “He sentit d'Ivo d'Antun Burluk que fa 16 anys ell personalment amb Stijepo Djanković anomenat Ostojić, el difunt Lukša Bundav i el difunt Stijepo Pavlović trobaren que el difunt Dom Jerko Šutić i el difunt Baro Pavlović foren kosac i que Dom Baro Pavlovic els conduí a fer-ho”.

3 de desembre. Dom Marín Pavlovi3 de desembre. Dom Marín Pavlovi3 de desembre. Dom Marín Pavlovi.

“Jo també estava malalt de diarrea. Alguns van dir que la malaltia es produeix quan una persona contrau un refredat, els altres que l'aire està infectat amb la pesta, altres que és un càstig de Déu; i, d'altres que els kosci n'eren la causa. Un dia el fill de la meva neboda Slava cridà Antun Lodu per netejar un barril. Ell em va trucar perquè tenia una cosa per ensenyar-me. Jo ho rebutgí perquè aquell dia m'havia dedicat a l'oració i volia evitar la conversa frívola. Ell va dir als membres de la família que els guàrdies a Gornja Luka i Luža escoltaren que es queixava el rufià d'Stjepan el bastard, anomenat Franzin. – Fa cinquanta anys que em vol convèncer que hi ha kosci, Dom Baro Antičević em relatà com va anar a la recerca d'un kosaca amb un grup d'homes. Quan obriren una tomba, un kosac saltà i fugí. Després el difunt Kuzma Šudre disparà un petit rifle i el kosac tornà a la seva tomba. Fa disset anys, quan hi hagué una gran plaga a Lastovo, jo estava caminant a la nit per veure a una persona malalta i quan passava per l'Església dels Sants Cosme i Damià, vaig veure que l'església estava il·luminada i que hi havia molta gent a dins. Vaaig anar allà i hi havia una tomba da per l'Església dels Sants Cosme i Damià, vaig veure que l'església estava il·luminada i que hi havia molta gent a dins. Vaaig anar allà i hi havia una tomba dus vestits sacerdotals. Jo els maleí pel que estaven fent i com que no volien escoltar-me, me'n torní a casa; i, al dia següent Lukša Bundava i Lukša Antica digueren que havia estat en realitat un kosac, que l'havien apunyalat i que la sang fluí lliurement. Embolicat hi era el meu germà Stijepo Pavlovi. Embolicat hi era el meu germà Stijepo Pavlovi. Embolicat hi era el meu germà Stijepo PavloviStjepan Ostojić anomenat Djanković, que és l'únic que encara segueix viu—. El meu germà Dom Kuzma Pavlović tenia les claus de l'església, però no els hi lliurà, més aviat ells agafaren la clau que penja al costat de la porta de la casa parroquial, perquè el sagristà, quan hi ha una tempesta, pugui obrir l'església i tocar les campanes, o el meu germà com còmplice seu, robà la clau, i ells li demanaren.

– P: Algú aquí va declarar que no vingué per casualitat, sinó a propòsit amb el grup i que participà en tot, fins i tot dugué el ciri pasqual.

– R: No és cert i jo estic preparat per a encarar-me amb aquest

testimoni. Va ser el difunt Dom Kristo, qui va fer el salpàs a la tomba. Jo ho vaig veure i a més prengueren un llum que es duu quan la sagrada comunió s'administra als malalts. Ells l'embolicaren en un mantell d'altar i el baixaren a la tomba, però s'apagà. Digueren que el kosac estava inflat”.

16 de desembre. Luko de Lovro Fulmis, de Lastovo, de 30 anys.
“Em digueren d'anar a la casa de la Confraria del Cos¹¹. Hi havia d'haver una reunió allà. Allà es digué que anaven a travessar el difunt Jerko Mlečić. A Prijevor els persuadí de renunciar a aquesta bogeria, perquè seria castigada.

P: Prengué part a l'obertura de la tomba a Mihajlo?

R: No se m'ocorreria semblant ximpleria.

P: Per què llavors no ho deixà, quan veïè el que pretenien fer?

R: Jo no hi vaig anar, perquè jo volia impedir la mutilació.

P: Confiava parlar amb ells?

R: Jo vaig fer tot el que podia. Els digué: “Si els tenjci existeixen, l'Església faria el més convenint amb ells, però vosaltres no heu d'obrir tombes. Aixecà fals testimoni qui digué que jo prenguí part en el crim. Si ell s'atreveix, que vingui aquí i m'ho digui a la cara.

El molt Il·lustre i Honorable Senyor Arquebisbe remarcà que un testimoni havia dit que Luko Fulmis, el cap, envià guardes amb el grup i després prengué part en allò. Què hi diu vostè?

R: Mikuš Viciæ i em digueren que Marín Glavoviæ els cridà en nom meu, però jo no li ordenà”.

16 de desembre. Stjepan Djankoviæ o Ostojjæ de Lastovo, prop de 40 anys.

Se l'adverteix que digui la veritat, perquè se sap amb certesa que ell

era present quan ells empalaren el finat Šutiæ.

“R. Senyor, fou fa molt de temps i les persones són fàcilment conduïdes a la bogeria. Sí, obrirem una tomba i sota la llum pasqual i els ciris de les Tres Maria veiérem que el mort era sencer i fresc com si fos acaba d’enterrar; i l’empalàrem diverses vegades amb una estaca d’arç.

Hi havia un munt de nosaltres i Antun Krstiaæ Lode és encara viu. Nosaltres férem el mateix amb el difunt Kuzma Šudre a la Mare de Déu del Camp i Antun Škrulje encara és viu. També obrirem les tombes on la mare del difunt Lukša Bundava era enterrada i també al meu difunt pare, però només ens trobarem ossos”.

17 de desembre. Marín Borovinèia de Lastovo, de 18 anys.

El mateix dia. Lovriaæ Šagor de Lastovo, de 34 anys.

“Luka Fulmis ens digué: ‘Us juro per Déu que no hi ha res a la tomba, per això no la toqueu’”.

El mateix dia. Iva Viciaæ de Lastovo, de 28 anys.

El mateix dia. Djurica Visoki de Lastovo, de 33 anys.

“M’enviaren per a obtenir una mica de sorra. Escoltí a Ivan Dedoviaæ, Antun Kaskiaæ i Stjepan Djankoviaæ que més d’hora havien trobat kosce”.

18 de desembre. Marín Lode de Lastovo, de 37 anys.

El mateix dia. Antun Fulmis anomenat Gofoviaæ, de 32 anys, de Lastovo.

“Volia que les tombes s’obrissin i estava disposat a fer el mateix que els altres. Nosaltres no demanaren permís”.

El mateix dia. Dom Stjepan Roza deixa de ser secretari i Dom J. C. D’Angelir pren el seu lloc.

Petar Fulmis Stijepov anomenat Gofoviaæ de Lastovo, prop de 30 anys.

“Malo Vijeæe (el Govern de Dubrovnik) em cità a comparèixer davant l’arquebisbe. Jo segellava tombes”.

El mateix dia. Antun, fill de Kristiaæ Lodiaæ anomenat Lode, de 53 anys, de Lastovo.

“Les autoritats em va cridar”. – “Aquesta vegada no hi vaig anar, però fa 18 anys ho vaig fer amb Ljubiš Bundava i Antun Pavloviaæ i encara que

jo era refractari jo cedí a les seves amenaces, de manera que anàrem a Gospa, on trobàrem Antun Draškoviæ, Ivan Šoriæ, Niko Fantela i Antun Cinkoviæ, tots ells morts; i obrírem les tombes, entre elles la de la Dom Jero Šutiæ, el meu oncle, a l'església principal. Ells apropiaren els ciris pasquals i de les Tres Maries i també una llanterna. Quan ells van voler que jo l'empalés, refusí perquè no volia tractar el meu oncle d'aquesta manera, i per petició de Dom Kristo Lazareviæ i Dom Marin Pavloviæ ells em permeteren marxar a casa sota jurament que els traís. Dom Marin Pavloviæ accidentalment els trobà allà i maleí el que estaven fent. Stjepan Djankoviæ, que encara és viu, també hi era. - Després em confessí i el confessor en reprengué de forma desagradable. A causa d'això no em fiquí més en aquestes coses”.

5 de gener de 1738 com a Tribunal de l'Arquebisbe coneix que fa 16-17 anys Antun Škrulje espolià tombes i empalà el cadàver de Kuzma Šudro: mitjançant resolució del molt Il·lustre i Honorable senyor Arquebisbe, perquè ell és massa vell per a venir a la ciutat, seria convocat per l'estudiant Iva bestreta per anar on el vicari Dom Vicko Antièeviæ per a ser interrogat. Ell té uns 70 anys d'edat.

“Convocat pel difunt Stjepan Pavloviæ, arribí al lloc de Santa Maria, trobí els meus companys i em preguntaren si jo tenia una estaca d'arçot. Els responguí que en tenia una i m'exhortaren a anar a casa i portar-la, cosa que jo vaig fer. Tots els que allà hi eren estan morts, excepte Stjepan Ostojjiæ. Stjepan de Petro Fulmis, veient l'estaca d'arç, em digué: 'És tan valuosa per a vostè com una espasa, si la fixes sobre una tomba, això no permetrà que el diable¹² emergeixi i que pot ser fins i tot colpejat'. Obrírem la tomba del difunt Marin Burluk i trobàrem ossos. També obrírem la fossa de Sudra i ell estava sencer i molt distès. L'apunyalarem amb un ganivet de poda i el desmembraren amb una destal. Espantat, jo fugí i ells també obrírem la tomba de Frana Baraba i, cridant molt, digueren que l'havien apunyalat en molts llocs com Šudra. També obriren la tomba de Marin Pavlović. En aquesta ocasió, Dom Kristo Borovinčić estava amb nosaltres amb vestit clerical i l'estola¹³ i amb el ciri pasqual a la mà i llegint unes paraules sagrades d'un llibre sobre la tomba del difunt Šudra. Jo també hi era quan en férem trossets. Llavors digueren que el diable¹⁴ no pot existir en un cadàver esmicolat”.

6 de febrer. Dom Vicko fa el senyal de la creu i declara que el testimoni

és exacte.

11 de febrer. Per ordre del Conseller en Cap de la Molt Il·lustre i Honorable Senyor Arquebisbe autoritza perquè qui vulgui tingui una transcripció de la investigació, que els culpables siguin convocats per a exonerar-se, defensar-se, o acusar-se si mateixos i que se'ls dóna un termini de 30 dies per a presentar oralment, per escrit, a través d'un presentant legal justificació afegida a les seves respostes i acusacions falses, tot el que desitgin o estimin. Per tant 1. Antun Mikuš, 2. Antun Kaskiæ, 3. Marin Glavoviæ or Mikušïæ, 4. Ivo d'Antun Rešïæ, 5. Frano Lovro Fulmis, 6. Marin Borovinèiæ, 7. Ivo Viciæ, 8. Marin Lode, 9. Marin Djuraš, 10. Marin Kokot, 11. Stijepo Djankoviæ, 12. Djurica Visoki, 13. Lovro Šagor, 14. Antun Piskuliæ, 15. Antun Gofoviæ, 16. Petar Gofoviæ, 17. Antun Sagar, 18. Antun Škrulje.

11 març de 1738. Dom Vice Antièeviæ, vicari de Lastovo, per una carta del 6 d'aquest mes s'estableix que a través de l'estudiant Šikoti es va convocar individualment a tots els que s'esmentava en la convocatòria, i que quan anaren a veure'l, ell els informà del motius, a alguns immediatament, a alguns el dia 9, d'acord amb la seva carta, que s'uneix a la investigació i a més d'això s'exhibí la mateix ordre el dia 9 a la porta de l'església.

Lastovo 26, IV, 1738. La més Honorable i més Il·lustre senyoria Senyoria Honorable i Il·lustre sigui lloada!

“Em correspon que informi a sa Senyoria que els acusats van ser convocats a causa dels kosaca i vukodlaka¹⁵ per a presentar la seva defensa i justificació. A causa de la falta de fons no foren capaços d'arribar a la ciutat, i si tenien moltes ganes d'anar-hi no era amb la intenció de defensar-se a si mateixos, sinó de forma total i impacient de sotmetre's a la misericòrdia de Sa Senyoria. D'aquesta manera es trobaven els esmentats a l'esquerra segons el meu germà fins que ell tornà de la ciutat i així se'ls alliberà totalment a aquests desgraciats de les despeses. I perquè la demora no els causés cap dany, el meu germà i jo humilment supliquem a vostra senyoria no atribuir la culpa a ells i tenir paciència fins al nostre retorn, que serà en tres o quatre dies. Per la misericòrdia de vós, que sempre esperem, nosaltres seguim agraits, car li devem homenatge, fins i tot sense aquesta misericòrdia.

I jo, Vlaho Paoli sóc el seu més humil servent amb la més gran i humil obediència consagrada a Sa Senyoria”.

El mateix governant de Lastovo escriví una petició en nom Marin Glavoviæ, Marin Lode, Marin Lode, Marin Djuraš, Djurica Visoki, Lovro Šagor, Antun Šagor, Andro i Petro Gofoviæ i Antun Škrulj.

Dubrovnik, 13 d'abril. Antun Kaskiæ, Ivan Rešiæ i Antun Mikušiæ vingueren individualment davant ma presència al meu despatx perquè foren convocats per justificar-se. Tots ells han declinat qualsevol tipus de justificació, dient que no consideraven escaient justificar-se. Més aviat que el que els quedava era refugiar-se en la bondat i la misericòrdia Molt Il·lustre Arquebisbe. De Angelis, secretari.

Dubrovnik, 8 de maig. Frano de Lovro Fulmis, Marín de Niko Borovinèiæ, Antun Piskuliæ, Marín Kokot, Iva Viciæ, Stijepo d'Auntun Ostojiæ (en cas contrari Jankoviæ). El mateix dia. El Conseller fiscal en cap s'avança i, perquè el deure ho exigeix, anuncia, que la investigació judicial sobre la profanació de tombes a Lastovo s'ha completat, i perquè els acusats, s'han negat a qualsevol defensa i, a més, han estat d'acord a declarar a la carta del Molt Il·lustre Senyor Vlaho Paoli com consta en l'acta, es demana que la vostra Molt honorable i Molt Il·lustre senyoria doni una sentència definitiva i que els acusats siguin convocats per escoltar-la.

Dubrovnik, 23 de maig. El molt Il·lustre i Honorable senyor Fra Andjel Franchi, arquebisbe de Dubrovnik, després d'haver escoltat la petició del Conseller Fiscal en Cap, s'ordena que els que s'enumeren a continuació siguin convocats a la cort de l'arquebisbe en el termini de deu dies per escoltar el seu veredict (els noms infra).

Molt Il·lustre i Honorable Senyor, he rebut l'honorable carta de sa Il·lustríssima amb l'ordre de convocar els autors d'aquests crims a venir a escoltar el veredict. A través de l'estudiant Šikoti he convocat a cadascun individualment. Ells aparegueren i no volgueren defensar-se, però testaven totalment sotmesos al seu judici refugiant-se en la bondat i misericòrdia de sa senyoria il·lustríssima. Lastovo, 26 de juny de 1738. Stefan Fulmisi, provicari¹⁶ de Lastovo.

La sentència

Fra Andjel Franchi del monestir de Malobraæa, per gràcia de Déu arquebisbe de Dubrovnik. En el procediment legal i plet que ha tingut lloc, d'una banda entre el Conseller Fiscal en cap del tribunal arquebisbal de Dubrovnik; i, de l'altra, Lovro Šagor, Frano Fulmis, Antun Mikuš, Antun Kaskiæ, Ivan d'Antun Rešiæ, Marin Glavoviæ, Marin Borovinèiæ, Ivo Viciæ, Marin Lode, Marin Djuraš, Marin Kokot, Djuro Visoki, Antun Piskulišiæ, Antun Gofoviæ, Pero Gofoviæ, Antun Šagor, Antun Škrulj i Stjepan Djankoviæ o Ostojiaæ, tots de l'illa de Lastovo, clarament transgressors de la llei segons han reconegut, perquè els citats delinqüents profanaren tombes per a trobar els cadàvers anomenats Kosaca o vukodlaka o "lupi manar", als quals acusen sense cap base de difondre virulentes malalties infeccioses entre la gent, com es va esmentar en la transcripció, etc.

Després d'haver vist els testimonis i les confessions dels testimonis citats i dels infractors, després d'haver-los donat temps per justificar els seus actes, cosa que es negaren a fer, havent rebut una citació per a sentir el veredict, després d'haver considerat el decret esmentat supra del Conseller Fiscal en Cap, havent estudiat l'investigació judicial abans esmentada, assegut en el judici, tenint a Déu davant els meus ulls, en el nom de Jesús, com a judici final nostre, posem en pràctica, anunciem i establim que tots i cadascun dels abans esmentats han estat trobats més o menys culpables del delict abans esmentat de profanació de les tombes i de maltractaments de cadàvers; i, per tant, un càstig més o menys gran segons la mesura en el delict jutjat, per la qual cosa a continuació sentenciem a cadascun dels infractors esmentats: que el primer dia festiu es proclami aquesta sentència i que siguin tots informats d'ella i que cadascun li sigui lligat al voltant del coll una corda de la qual pengi una pedra, i que piadosament i humil visitin l'església de Sant Miquel, a continuació, la de BD¹⁷ del camp (com és anomenada pel poble), finalment, l'església parroquial, on hauran d'escoltar una santa missa parroquial i plorar contrits per la misericòrdia de Déu, perquè els perdoni del crim compromès. També anar en el mateix ordre i forma a les tres esglésies el primer diumenge de quaresma, que serà molt aviat, fent les coses com s'han dit anteriorment. I això es farà aquest any durant el primer diumenge de quaresma en el primer diumenge de Quaresma també el mateix dia un any després. I si això no es fa, que

siguin excomunicats i condemnats *excommunicatione maiori* en el qual incorreran *ipso iure*¹⁸ i que no aturarem.

Marín Glavoviæ, quan tot el més amunt assenyalat ho hagi dut terme amb els seus còmplices ha de repetir-ho: el pelegrinatge a les tres esglésies es durà a terme de la mateixa manera i l'ordre durant dos anys consecutius. Borovinèiæ, Viciæ, Lode, Djuraš, Kokot, Visoki, Piskuliæ, Gofoviæ Antun i Petar, Šagor, Škrulje, DjankoviŠ patiran la mateixa pena quatre anys consecutius. Finalment, l'esmentat Stjepan Djankoviæ, en totes aquestes peregrinacions davant dels seus còmplices a l'església parroquial ha de demanar perdó en veu alta i clara a Déu pel delictes que ha comès, i també de la gent, perquè ells els han escandalitzat, sota pena de plena anatema, *toties quoties*¹⁹. En el cas que aquestes coses no es portin a terme, siguin *ipso facto* condemnats. A més es condemnem els infractors a pagar en efectiu 14 ducats dels nostres diners per a despeses d'investigació judicial i de recompensa per als demandants, etc. Per tant ordeno que es faci el que sigui necessari i apropiat per a promulgar o fer complir aquesta sentència. Així nos diem, establim i finalment jutgem, no només en l'ordinari, sinó en cada altra millor ordre i manera.

Així nos Fra Andjel, arquebisbe, dictaminem. Escrit i proclamat públicament el 30 de juny de 1738. Testimonis: Dom Jozo Fulnis i Mato Gaiæ.

Certament els sentenciats compliren el càstig prescrit i foren absolts. I així l'assumpte finalitzà».

Notes

¹ Durant la conquesta del Turc, Lastovo fou sovint objectiu dels pirates d'Ulcinj (Montenegro) el que conduí a establir un servei de vigilància obligatori. El servei fou abolit quan durant el transcurs del segle XVIII els pirates es convertiren en comerciants mariners.

² Llatí Rochus, assenyala Perkowski..

³ Església de San Miguel. En realitat hauria de ser Sv. Mihajlo.

⁴ Sv. Marija u Polju

⁵ Nota d'Ante Liepopili.

⁶ La llengua itàlica parlada a Ístria i Dalmàcia era –i és de forma residual– el venecià. La llengua italiana com a tal, basada en el toscà, la imposa l'estat italià en el segle XIX.

⁷ Santuari de la Verge Maria anomenada del Camp. Cal entendre Santa

Maria del Camp.

⁸ Deu tractar-se de Senigallia o Sinigaglia, ciutat italiana de la regió de les Marques, a Ancona.

⁹ Perkowski deixa el terme original que troba.

¹⁰ Perkowski indica que aquest era el jurament d'un sacerdot.

¹¹ Bratovštine Tijelova, assenyala Perkowski entre parèntesi.

¹² Perkowski indica entre parèntesi «vragu». Es pot traduir per maleït. .

¹³ «Kota».

¹⁴ «Vrag».

¹⁵ «Kosaca i vukodlaka» diu literalment Perkowski.

¹⁶ Un provicari és una persona designada pel vicari apostòlic per succeir-lo temporalment en cas de mort o d'algun esdeveniment que l'impedeix actuar per motius de captiveri, exili o incapacitat. El vicariat apostòlic és un tipus de jurisdicció territorial que s'estableix en regions on l'església catòlica encara no s'ha constituït com a diòcesi.

¹⁷ Beata Dominam (la Verge Santíssima), suggereix Perkowski.

¹⁸ Per la mateixa sentència..

¹⁹ Reiteradament. Expressió antigament utilitzada per a certes indulgències plenàries que podien ésser obtingudes diverses vegades en un mateix dia. En l'actualitat només es permet aconseguir-ho un cop en un dia.

Jordi Ardanuy

Referències

Carlo Battisti; Giovanni Alessio (1952). *Dizionario etimologico italiano*. Vol. III. Firenze: Università degli studi dei Firenze.

JAZU (1936). *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* [Diccionari de llenguatge serbi o croat]. Vol. 12. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (JAZU).

JAZU (1962). *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* [Diccionari de llenguatge serbi o croat]. Vol. 18, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (JAZU).

JAZU (1974). *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* [Diccionari de llenguatge serbi o croat]. Vol. 21, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (JAZU).

Ante Liepopili (1918). «Vukodlaci». A *Zbornik za narodni život: juinih Obièaje slavena*, vol, XXIII. Zagreb: Knjižarnica Jugoslavenske Akademije: 277-290.

Jan L. Perkowski (1989). *The Darkling. A treatise on Slavic vampirism*. Columbus, Ohio: Slavica Publishers.

El cas del revingut de Kringa segons Janez Vajkard Valvasor

En un treball anterior publicat també a l'Upir [Ardanuy 2006] vàrem tractar el cas de Giure o Jure Grando. Llavors comentàvem que no havíem pogut accedir a la versió original de Janez Vajkard Valvasor que havia recollit el succés en el seu voluminós *Die Ehre des Herzogthums Crain* (1689). Finalment, gràcies a la publicació de les pàgines que són del nostre interès a la Xarxa¹ podem presentar

una versió catalana de manera que no quedin dubtes d'allò que se li pot atribuir a ell o als autors posteriors. Tanmateix, ens remetem al nostre anterior treball per tot allò que té a veure amb els autors més importants que tractaren el tema amb posterioritat a Valvasor. I, igualment, per als aspectes relacionats amb la recuperació de la memòria d'aquest revingut, a Kringa (Ístria), on ja existeix un museu per a atraure turistes.

La primera menció de Giure Grando apareix en el llibre VI titulat «Von der Istrianer Sprache Sitten und Gewohnheiten»². Després de descriure durant tres paràgrafs la creença en els xucladors de sang³ (strigon) passa a descriure el cas del revingut de Kringa

«Aquests procediments que consisteixen en l'obertura dels taüts són comuns entre els camperols d'Ístria⁴. Les autoritats oficials tracten de combatre-ho i castigar els culpables, però tot i això segueix sent comú.

El 1672 a Kringa (Istria), es volgué empalar el cos d'un home enterrat anomenat Giure Grando. No podent enfonsar l'estaca, es decapità

el cadàver. Participaren en aquesta operació: Mikolo Nyena, Stipan Milasich, Miko Radetich, Mattio Chericatin, Nikolo Massina, Micolo Macina, Jure Macina, Jaira Sorsich, Martino Udoreicich i Micula Crairær. El cor li fallà al primer i no ho aconseguí. El segon tallà el seu cap mentre que el tercer portava un crucifix a la part davantera del cos. Aquests tres encara segueixen vius. El que farem és donar un relat detallat més endavant quan parlen de les ciutats de la Caríntia i llavors no tractarem només les qüestions comercials, perquè coses molt estranyes hi ha passat.

El més de gener de 1687 es produí un esdeveniment a Ístria, però en territori venecià. Persones dignes de confiança que estaven allà em digueren que en un poblet de camperols s'havia obert una tomba i de nit havien travessat amb una estaca el cadàver que hi romania.

[...]. Notem que és una creença femenina que els Strigon tornen després de la mort. Els homes hi creuen menys fàcilment i aquest assumpte de l'extrema credulitat femenina és tractat pel Rabí Isaschar en el seu savi i interessant estudi Kabala Denudata “quare mulieres potius inclinent ad fascina, et incantationes, quam viri⁵”. [Valvasor

1689: vol. II, llibre VI, cap. 10, p. 335].

Més endavant, en el llibre XI titulat «Krinck», Valvasor narra el cas amb molt més detall.

«La població⁶ de Krinck (Kringa en llengua eslovena⁷; en llengua itàlica Coridigo; i, en llatí Coriticum), Ístria⁸ a uns 130 quilòmetres de Ljubljana⁹, en el comtat de Pazin¹⁰. [...] El 1672 s'ha produït una cosa extraordinària: es desenterrà el cos d'un difunt anomenat Jordi¹¹

Janez Vajkard Valvasor.
Autoretrat (1689).

(o Giure) i fou decapitat segons certa cerimònia particular per a desfer-se'n. Ja ho he esmentat en el capítol X del llibre 6, però havia promès de tornar-hi en el meu estudi de la població de Krinck.

Després que l'home en qüestió hagués estat enterrat durant setze anys, proveït amb els sacraments cristians de costum, se'l veié de nou a la nit en aquesta població. Aparegué al pare Georgio, un monjo de Sant Pau dels primers ermitans que l'havia enterrat i oficiat una missa per ell. Aquest sacerdot, amic de la dona del mort, mentre sopava una nit a sa casa, volent sortir, veié el difunt assegut darrera de la porta de la casa i això li inspirà por. Llavors el mort s'aparegué a moltes persones a la nit i de manera erràtica, colpejant les portes de les cases i fent morir diferents persones: quan colpejava algun lloc, algú moria poc després.

Anà també a retre visita sa vídua i a jaure amb ella, però aquesta, concebent cap al cadàver una forta aversió, anà a veure al responsable de la població¹², Mihio Radetich; i, implorà la seva ajuda contra un marit feia força temps.

Kringa segons Valvasor.

Die Ehre des Hertzogthums Crain (1689), llibre XI, p. 318.

El principal convocà alguns homes valents i els demanà que li donessin un cop de mà per acabar amb aquests mals: car aquest Giure Grando havia fet morir diverses persones i que maltractava la seva dona de nit.

Es decidí atacar l'incansable noctàmbul i de posar fi en la seva carrera. Foren nou persones que anaren una nit al cementiri, proveïdes de dos fanals i d'un crucifix. S'obri la tomba i trobaren un cos amb la cara de color rosa vermellós, que els acollí amb un somriure, cosa que tingué com a efecte dispersar la majoria d'aquests caçadors de d'espectres¹³, que van fugir comes ajudeu-me.

El principal s'indignà de veure que nou persones vives no podien superar un sol cadàver i fugien com conills davant seu. Els cridà, animant-los a tornar cap al taüt amb una estaca d'espí blanc ben tallada. Així es feu. Però la fusta no es podia enfonsar a l'abdomen del cadàver, rebotava sempre.

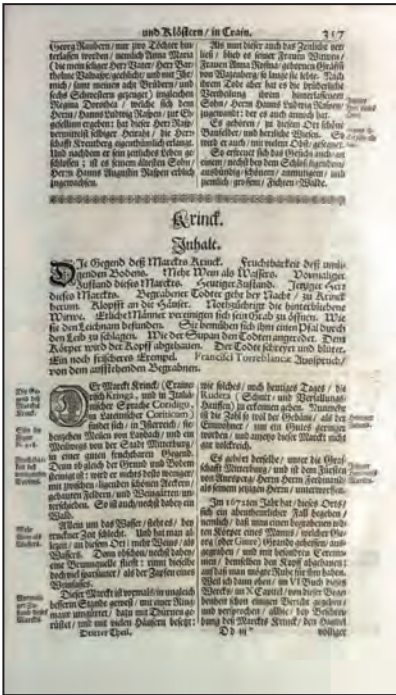
El principal havia fet present un clergue¹⁴ que tenia el crucifix dirigit cap al mort i deia: "Mira strigon¹⁵! Heus aquí a Jesucrist! Heus aquí aquell que ens alliberà de l'infern i que morí per nosaltres! I tu strigon! Que no pots tenir pau, deixa de tornar entre els vius, etc. I quines altres paraules com aquestes es digueren com a exorcista extemporani o retòric de mort. Mentrestant, a l'espectre se li ompliren de llàgrimes els ulls.

Com que el cadàver no havia pogut ser travessat, un home de Mehrenfels¹⁶, de nom Micolò Nyena, que era present, es va disposar a decapitar-lo. Es comportà de manera massa indecisa i espantadissa. I llavors un cert Stipan Milasich, més valent, li tallà el cap d'un sol cop. Llavors, el mort cridà i torcé com un ésser viu al qual s'hagués infligit aquest suplici i una enorme quantitat de sang es va estendre a la tomba.

En acabar l'operació, la tomba fou tancada i tothom se n'anà a casa. Des d'aquell moment, ni la dona de Giure Grando, ni els habitants del llogaret no tingueren més motius per queixar-se del mort.

No hi ha cap dubte pel que fa al desenvolupament d'aquesta empresa: jo mateix parlí amb les persones que hi eren presents.

És d'altra banda freqüent a Ístria, que els morts que no troben descans i es passegen a la fosca siguin desenterrats pels pobletans i que els enfonsin una estaca d'espí blanc. Sé de bona tinta que en un poble situat

no lluny d'aquí, els pagesos, havent participat en aquesta cerimònia, foren castigats severament per les autoritats; i amb raó, car cal veure l'obra del diable, que embruteix la gent i els encega fins el punt de fer-los recórrer a les pràctiques més supersticioses. Aquí serveixen les paraules de Francisco Torreblanca¹⁷ “Apparitiones et Resurrectiones Mortuorum, quas vobis dæmones et magi obtrudunt, non sunt animæ; sed spectra et phantasmata etc”¹⁸» [Valvasor 1689: vol. 3, Ilibre XI p. 317-319].

Notes

- ¹ Accessibles des de: <http://de.wikisource.org/wiki/Johann_Weichard_von_Valvasor>. Consulta 21 de març de 2011.
- ² Dels els hàbits del llenguatge de Ístria i els costums.
- ³ Blut-Aussauger, a l'original.
- ⁴ En alemany Isterreich a l'original.
- ⁵ L'autor dona la referència Isaschar. *Kabalæ denudatæ Tomus secundus, liber Sohar* Tit. XIII. de Porta Spirituum, fol. 118. Forma part d'una sinopsi i introducció al zohar d'Isachar (o Issachar o Jissachar) ben Naphtali i R. Naphtali Hirtz publicada a Frankfurt el 1684. En concret, es tracta del paràgraf 5 que traduïm per: per què les dones estan més desviades a la fascinació i als encanteris, que els homes».
- ⁶ Marckt, a l'original.
- ⁷ Crainerisch a l'original.
- ⁸ Isterreich a l'original. Terme alemany per a referir-se a les que segueix el Danubi fins el Mar Negre. L'ister és el nom que li van donar els greco-romans en el riu.

⁹ A l'original «siebenzehen Meilen von Laybach» . Les milles alemanyes de l'època equivalien a 7,586 quilòmetres.

¹⁰ Mitterburg, en alemany a l'original.

¹¹ Georg a l'original.

¹² A l'original apareix «Suppan», terme eslovè –de fet actualment Supan– traduït habitualment per «batlle». Valvasor fa l'aclariment amb l'equivalent alemany «Marckt-Schulze». Preferim traduir per responsable de la població o principal.

¹³ Gespenst, a l'original.

¹⁴ Geistlicher, a l'original. Tant podria ser un sacerdot com un membre regular.

¹⁵ Valvasor intercala un comentari dient Aix s' anomenats aquests morts inquiets a Isterreich [sic] .

¹⁶ Actualment Lupoglav (Lupogliano, en italià), al nord-est d'Ístria. El castell de Mahrenfels que dona nom a la població en alemany es troba sobre la població.

¹⁷ Francisci Torreblancæ, a l'original. Francisco Torreblanca Villalpando prevere, advocat dels consell del Rei d'Espanya i de la seva Reial Cancelleria de Granada. Considerava absurda la creença en éssers que suposadament s'introduïen subtilment a les cases, ni que fossin esperits malignes separats per a l'ocasió de llurs cossos, ja que afegia que «ni en els divins trànsits d'èxtasi l'anima surt del cos». En el seu *Defensa de los libros católicos de magia* (vers 1613), tot i acceptar plenament el poder de la màgia i del diable, nega la realitat del vol nocturn de les bruixes.

¹⁸Francisco Torreblanca. Epitome Delictorum sive de Magia. Vol. 2., lib. 2. c. 26. fol. 234. Traduïm per: aparicions i resurreccions de morts que vosaltres dimonis i mags impulseu, no són ànimes, sinó espectres i fantasmes .

Jordi Ardanuy
Lluïsa Romero

Referències

Jordi Ardanuy (2006). «Jure Grando, el vampir de Kringa». *L'Upir* 8 (abril-juny de 2006), p. 109-115.

Janez Vajkard Valvasor (1689). *Die Ehre des Hertzogthums Crain. das ist, Wahre, gründliche, und recht eigentliche Belegen- und Beschaffenheit dieses Römisch-Keyserlichen herrlichen Erblandes*. Nuremberg: Wolfgang Moritz Endter.

Creences en vampirs al nord de Croàcia l'any 1936?

Hom no pot confiar en les fonts esotèriques, almenys pel que fa als casos relacionats amb vampirs recents tret que puguin ser confirmats per altres vies. Aquí presentem un exemple procedent del llibre de vampirs de l'ocultista Robert Ambelain (1907-1997) *Le Vampirisme. De la légende au réel* (1977)¹.

Al final d'un capítol dedicat als vampirs d'Hongria, Bohèmia i Moràvia on reproduïx textos de Calmet, Ambelain exposa un cas presumptament ocorregut a Ucraïna l'any 1911 i després els que ací ens ocupa de Croàcia. Diu l'autor parisenc que «tenim aquest relat succint d'un membre anglès de la Societat Teosòfica que es trobava allà el 1938, en viatge de vacances» [Ambelain 1977: 159].

Immediatament ve el relat dels fets entre cometes, el que dóna a entendre que és literal, bé sigui d'una font escrita o oral. No seria estrany que procedís d'un text d'alguna de les publicacions teosòfiques o gnòstiques en les quals Ambelain va estar tan ficat. Nosaltres ens sentim poc inclinats a creure que sigui un invent d'aquest últim, tant per la manca de necessitat, per l'estructura del text com per la presència de moltes altres referències en el volum que poden ser rastrejades. Cal fer notar que el suposat teòsof britànic es mostra escèptic respecte l'existència dels vampirs físics –que anomena romàntics–, fet que pot donar certa versemblança a la història. Cal recordar que aquest tipus de creences han arribat fins a l'actualitat en algunes zones de Romania i Sèrbia tal i com s'ha documentat en diverses ocasions a *l'Upir*.

«Durant la meua estada a Varaždin, vaig parlar amb diferents persones cultes amb les quals m'entretenia sobre la persistència de certes creences particulars dels Balcans, i sobretot, d'aquella relativa als Vampirs. Després d'haver-me escoltat intentant donar una explicació psíquica dels fenòmens destructius contra persones suposadament atacades, van voler narrar-me el fet següent.

Fa dos anys (per tant el 1936), al poble de Kneginec², diversos joves, nois i noies, van defallir de sobte de manera estranya. Alguns van morir en unes setmanes, com a molt en dos o tres mesos, sense cap

malaltia coneguda determinada. Tots duien sobre el coll una o dues taques blavenques. Alguns d'aquests joves es despertaven a la nit presos de malsons horrorosos. Però aquests malsons no es produïen més que durant les primeres nits d'aquesta misteriosa llangor mortal. Les autoritats civils i religioses (la regió és de majoria catòlica), es van oposar fermament a les investigacions i "execucions" tan comunes en el passat i no va ser possible procedir a la recerca d'un hipotètic cadàver massa ben conservat. Ignoro si aquests fets van continuar. Però, segons una llegenda de la regió, aquests fets estranys es manifestarien de manera periòdica, però en intervals molt allunyats al temps. De vegades trenta, quaranta, seixanta anys, separen la tornada d'aquestes morts misterioses. Els vells de les generacions precedents atribuïen aquests atacs a un cadàver enterrat al segle tretze, al castell dels Erdödy, a Varaždin³. Però les seves tradicions no diuen res sobre el seu nom, el lloc exacte de la sepultura, el moment de la seva

mort, etc. Sembla que l'investigador no ha de perdre el seu temps en la romàntica identificació del dit vampir, sinó més aviat a seguir el rastre d'aquesta epidèmia, sense explicacions mèdiques conegudes» [Ambelain 1977: 159-160].

Ambelain afegeix una nota a peu de pàgina dient que «aquesta llegenda va inspirar potser Sheridan Le Fanu, quant a l'episodi de la tomba, dissimulada, de Mircalla de Karnstein» [Ambelain 1977: 160].

L'escriptor i periodista de temes esotèrics Jean Paul Bourre (nascut el 1946) en el seu imaginatiu *Le culte du vampire aujourd'hui* (1978) atribueix aquestes morts a Bàrbara de Cilly (o Celje), esposa de Segimon de Luxemburg i presumptament ressuscitada seguint les instruccions del Llibre d'Abramelí el mag: «Bàrbara de Cilly [...] va ser enterrada en el castell de Erdódy, a Varaždin⁴, però l'emplaçament de la tomba

Castell de Varaždin l'any 2009. Fotografia de Tuomas Luukkonen divulgada sota llicència Creative Commons Reconeixement-CompartirIgual 3.0 No adaptada (CC BY-SA 3.0) . Font: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a4/Varazdin_Castle_in_summer_2009.jpg

mai no ha estat descobert. El seu doble es va manifestar el 1936 i va causar la mort de sis joves del poble» [Bourre 1978: 96].

I en el seu posterior *Les vampires*, després de reproduir un fragment del text d'Ambelain sense citar-ne la font, afegeix que «el ritual d'exorcisme es va practicar a les ruïnes de Varaždin, per un sacerdot ortodox de l'església d'orient. Les manifestacions van cessar de cop. Els vells de Kneginec⁵ diuen que el Gran Exorcisme va alliberar el poble, però ningú no diu si les autoritats locals han exhumat les restes de Barbara de Cillei, morta al segle XV» [Bourre 1986: 11-12].

Només afegirem que és de domini públic que Bàrbara de Celje està enterrada a la catedral de Sant Vit a Praga – es pot llegir fins i tot a la wikipèdia–. D'altra banda, diversos autors com Pezzini (2000) o Ardanuy (2009) ja han rebutjat els arguments de Bourre.

Notes

¹ Agraeixo al Dr. Ardanuy la referència sobre aquest cas.

² Gornji Kneginec és un poble proper a Varaždin. A l'actualitat hi ha uns 5.000 habitants.

³ Varazdin i Herdody en el text d'Ambelain.

⁴ Bourre escriu sempre Herdödy i Varazdin.

⁵ Kneginecc escriu Bourre.

David Digbeau

Referències

Robert Ambelain (1977). *Le Vampirisme. De la légende au réel*. París; Robert Laffont.

Rob Brautigam (s. d.). «The Vampire of Kneginec – CROATIA». <www.shroudeater.com/cknegin.htm>. Consulta 16 de juny de 2011.

Jordi Ardanuy (2009). Los vampiros. ¡Vaya Timo!. Pamplona: Laetoli.

Jean Paul Bourre (1978). *Le vampirisme aujourd'hui. «J'ai rencontré les morts –vivants...»*. Nice: Alain Lefevre.

Jean Pual Bourre (1986). *Les vampires*. París: MA editions.

Franco Pezzini (2000). *Alla ricerca della Carmilla*. Torino: Ananke.

El cas del vampir de les rodalies de Požega

Klaus Hamberger en el seu *Mortuus Non Mordet* (1992: 57) esmenta que la polèmica sobre el tema dels vampirs que va generar el cas de Medveđa en el *Commercium Litterarium*¹ arran de la publicació de la carta de Johann Friedrich Glaser [Ardanuy 2007; Petersen 2008] va originar que els editors d'aquesta publicació cerquessin més informació sobre la zona de la frontera militar. Un dels documents que van trobar² va ser un informe d'un «home de gran credibilitat» de Ratisbona³ manllevat del *Relationis historicae continuatio* de 1732. Segons Hamberger, cal suposar que a partir de l'article del *Commercium*, l'escenari de l'incident és Possega, a l'Eslavònia i la víctima, con els casos de Medveđa i Kukljin és un milicià, en aquest cas un membre dels pandurs, tropes creades en la zona nord dels Balcans pels aristòcrates per a defensar el seus béns.

Les dades complementàries de Hamberger podrien ser fonamentals per a determinar la situació de Possega. Brautigam [2005] troba dos llocs candidats a ser l'indret citat en el text. Els dos llocs s'anomenen Požega, però un és a Croàcia, al nord-est de Nova Gradišca; i, l'altre, a Sèrbia, al sud-est d'Užice.

Si hem de prendre'ns literalment les paraules de Hamberger, el «Possega» que busquem estaria a Eslavònia⁴. Però l'Eslavònia és una regió de la Croàcia oriental que tocava amb la franja de territori coneguda llavors com a Frontera Militar (*confinium militare*), una zona divisòria entre els imperis dels Habsburg i l'otomà. En canvi, l'altra Požega cau dins dels territoris del nord de Sèrbia que havien passat a ser sobirania dels Habsburg arran de la pau de Passarowitz (Požarevac), a uns 130 km al sud-oest de Belgrad. Ara bé, a la pràctica aquesta zona de Sèrbia funcionava com una prolongació de la Frontera Militar. La població croata era més important. De fet, era la capital del comtat de Požega (*Požeška županija*, en croat i *Pozsega*

vármegye, en hongarès). Això fa més creïble que els metges fossin enviats des d'aquest lloc. Per tant, amb grans reserves, ens inclinem provisionalment per situar el nostre «Possega» a Croàcia.

Fem notar finalment que, d'una banda, l'incident no es produeix a Požega sinó a una indret de les rodalies no identificat; i, d'altra, que s'esmenta un cas de 1721, anterior fins i tot al de Kisilova de 1725.

Mapa amb la situació de l'anomenada Frontera Militar després del tractat de Pau de Passarowitz (Požarevac) entre l'Imperi otomà i Àustria (1718). La Frontera militar oficial va existir amb aquests límits entre 1718 i 1744. En el cas del Reialme d'Eslavònia entre 1699 i 1744; i, en el de Sèrbia entre 1718 i 1739.

Font: Cercle-V a partir de material cartogràfic de la viquipèdia

Els dos Požega sobre un mapa de la regió

L'informe

«A començaments de 1730 un vampir en forma de serp, una tipologia ben coneguda pels eslaus, havia mort una ovella que s'havia perdut del ramat, havent-li xuclat abans la seva sang. Un pandur o soldat de província la trobà alguns dies més tard, l'agafà i se l'endugué a casa i se la menjà amb sa família. Després d'això no només ell, sinó també la seva dona i els dos fills moriren de ràbia en un curt termini de temps; i, com és allà usual, foren enterrats al terra en un forat de tres pams. Quan això es conegué al lloc veí de Požega⁵, s'envià el cirurgià del Regiment comtal de Daunseben⁶ amb un metge turc⁷ per a examinar l'assumpte de més a prop. Aquests escoltaren dels pagesos que l'any 1721 algunes persones havien estat ja succionades i mortes per vampirs o serps de la mateixa manera. Obriren la tomba i es trobaren els cadàvers d'un home, una dona i nens; i, encara que se'ls havia enterrat ja feia més de 20 dies, els cossos i les cares romanien intactes, fins i tot pel que fa a les ungles de dits i peus. Per por a què les serps no deixessin encara descansar els cadàvers i a la fi també perquè buscarien als vius per al seu aliment, se'ls tallà el cap, se'ls cremà i es guardaren les cendres a la tomba. Abans es travessà el cor de l'home

amb una estaca, amb la qual cosa s'escoltà un so clar i un munt de sang fresca brullà del cap i el cor» [Haremborg 1992: 57-58].

Notes

¹ *Commercii Litterarii ad rei medicae et scientiae naturalis incrementum institute.*

² *Commercium Litterarium* 1732, Nürnberg 1733, Hebd. XIX (7.5), p. 146 f.

³ A l'original en alemany: Regensburg.

⁴ « [...] der ehemals Türkische Grenzort Possega in Slawonien».

⁵ Possega a l'original.

⁶ En la forma antiga Dhaunseben a l'original. Devia tractar-se del regiment del comte i mariscal de camp Wirich Philipp von Daun (1669-1741).

⁷ L'anomenada Frontera Militar servia també de zona de contenció contra les epidèmies que havien fet estralls a Europa durant segles. Tampoc els turcs s'havien lliurat d'aquests problemes. Per tant, els metges militars de l'Imperi austrohongarès havien d'estar molt a l'aguait de les morts aparentment inexplicables. Naturalment els turcs també estaven igual d'interessats.

Jordi Ardanuy

Referències

Jordi Ardanuy (2007). «Els vampirs de Medveđa». *L'Upir* 14: 77 - 92.

Rob Brautigam (2005). «The Vampires of Possega». Shroudeater.com [en línia]. Actualització de 19 de novembre de 2009. <<http://www.shroudeater.com/cpossega.htm>>. Consulta 19 de juny de 2011.

Klaus Hamberger (1992). *Mortuus non mordet. Dokumente zun Vampirismus 1689-1791*. Viena: Turia & Kant.

Niels K. Petersen (2008). «Visum et repertum». *Magia Posthuma* [en línia]. <magiaposthuma.blogspot.com/2008/09/visum-et-repertum.html>. Consulta 19 de juny de 2011.

L'UPIR

Butlletí de Cercle V

ISSN: 2014-2846

Edició: Josep Fígols i Francesc Casanova

Muntatge: JF&A

Correcció lingüística externa: Núria Ribas

Correspondència: contacte@cercle-v.org

www.cercle-v.org

